

เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษา

โดยนายกั๊ ไทส์ รองผู้อำนวยการภูมิภาค สำนักงานแรงงานระหว่างประเทศประจำภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) และอดีตผู้อำนวยการโครงการระหว่างประเทศว่าด้วยการแก้ไขปัญหาแรงงานเด็ก

ในภาคการผลิตอาหารของประเทศไทย มีเด็กหญิงคนหนึ่งและพ่อของเธอทำงานวันละ 12 ชั่วโมง สัปดาห์ละ 6 วัน เธอได้รับค่าจ้าง 800-900 บาทต่อสัปดาห์ มันเป็นงานที่หนัก “ฉันรู้สึกเหนื่อย เพราะต้องยืนตลอดวัน” เธอกล่าว

สำหรับเด็กหญิงชื่อน้อย และแรงงานเด็กต่างตัวจำนวนเป็นพันในประเทศไทย การทำงานเป็นเวลายาวนานเป็นเรื่องปกติ ทว่าไม่ใช่ว่าจะไปโรงเรียน “ฉันต้องทำงานช่วยครอบครัวหาเงิน จึงไม่มีเวลาไปโรงเรียนเหมือนเด็กอื่นๆ” เธอกล่าว

ปัญหาแรงงานเด็กไม่จำกัดแต่ในประเทศไทย ทวีปเอเชียและแปซิฟิกมีชื่อว่ามีเศรษฐกิจที่เจริญรุ่งเรือง ทว่ากลับเป็นแหล่งที่มีแรงงานเด็กมากที่สุดในโลก ประมาณการว่ามีเด็ก 122 ล้านคน อายุ 5-14 ปี ต้องทำงานเพื่อความอยู่รอด บางคนพยายามแบ่งเวลาการเรียนและการทำงาน แต่มีเด็กจำนวนหลายล้านคนที่ไม่ได้เข้าโรงเรียนเลย

วันที่ 12 มิถุนายน เป็นวันต่อต้านการใช้แรงงานเด็กโลก ซึ่งเป็นวันที่นานาชาติร่วมกันรณรงค์ต่อต้านการใช้แรงงานเด็ก ปีนี้เน้นประเด็นเรื่องการศึกษา เพื่อเป็นทางออกของปัญหาแรงงานเด็ก และปัจจัยในการหลุดพ้นจากความยากจน

สิทธิในการได้รับการศึกษาโดยไม่เสียเงินและเรียนหนังสือในภาคบังคับถูกระบุไว้ในกฎหมายสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ประชาคมนานาชาติร่วมกันกำหนดเป้าหมายให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาขั้นต้นและยุติการเลือกปฏิบัติทางเพศในการศึกษา ภายในปี พ.ศ. 2558 ตามเป้าหมายสหัสวรรษแห่งสหประชาชาติ เป้าหมายนี้มีความสำคัญมาก การลงทุนในการศึกษามีประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และเป็นทางเลือกที่ฉลาดสำหรับประเทศ เพราะจะนำมาซึ่งผลตอบแทนทางเศรษฐกิจและสังคมที่สูงขึ้น ทว่าการใช้แรงงานเด็กเป็นสิ่งต้องห้ามตามอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ หน่วยงานสหประชาชาติที่มีหน้าที่ในการบริหารจัดการใช้แรงงานเด็ก โดยโครงการระหว่างประเทศว่าด้วยการแก้ไขปัญหาแรงงานเด็ก

ในช่วง 15 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยมีบทบาทนำในภูมิภาคนี้ในการลดการใช้แรงงานเด็กไทยในงานทุกประเภท ทว่าปัญหา กลับเปลี่ยนโฉมหน้าไป ในขณะที่ตัวเลขอย่างเป็นทางการระบุว่า มีเด็ก 104,253 คน อายุ 15-17 ปี ทำงานถูกต้องตามกฎหมาย แต่สถิติดังกล่าวไม่ได้รวมแรงงานต่างตัวเด็กที่อายุต่ำกว่า 15 ปีที่ทำงานโดยผิดกฎหมาย พวกเขาส่วนใหญ่ยากจน ไม่ได้ลงทะเบียน หรือลงทะเบียนอย่างไม่ถูกต้อง ซึ่งครอบครัวเป็นชาวเขามาจากประเทศลาวหรือพม่า เด็กเหล่านี้มักตกอยู่ในสภาวะอันตราย ถูกเอารัดเอาเปรียบ ต้องทำงานขอดาน ไร่ในไร่ในบ้าน อุตสาหกรรมการผลิต ประมง ภาคเกษตร และในสถานบันเทิงต่างๆ

ทั่วทุกภูมิภาคนี้ ครอบครัวแรงงานต่างด้าวโดยเฉพาะเด็กต่างด้าวประสบปัญหาหลากหลาย มีความเป็นอยู่ในชุมชนที่พื้นๆ และไม่ถูกสุขลักษณะ บางครั้งน้ำใช้ไม่สะอาด ไม่มีส้วมหรือที่ทิ้งขยะมูลฝอยที่ถูกสุขลักษณะ เพราะเด็กต่างด้าวหลายคนไม่ได้มีเอกสารการลงทะเบียน พวกเขาจึงไม่ได้รับบริการด้านสาธารณสุขต่างๆ รวมถึงการบริการหลังคลอด การฉีดยาวัคซีน การป้องกันและรักษาเอชไอวีเอดส์ และการรักษาพยาบาลอื่นๆ

เป็นที่น่ายินดีที่การศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นสิทธิที่เด็กทุกคนในประเทศไทยได้รับทางกฎหมาย ทว่าในทางปฏิบัติเด็กต่างด้าวหลายคนไม่ได้รับการศึกษาเต็มที่ ทั้งนี้อาจมีสาเหตุจากมีโรงเรียนไม่เพียงพอ ไม่มีงบประมาณให้โรงเรียนในพื้นที่ ความไม่ไว้วางใจในเจ้าหน้าที่ ความกลัวในการถูกส่งกลับประเทศ หรือความคิดในแง่ลบต่อเด็กต่างด้าวของประชาชนทั่วไป

เมื่อไม่นานมานี้ น้อยสามารถไปเรียนหนังสือได้ในห้องเรียนที่เครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานจัดขึ้นทุกวันอาทิตย์ วันเดียวที่เธอได้หยุดพัก ถึงแม้มันจะไม่สามารถทดแทนการเรียนหนังสือเต็มเวลา แต่น้อยก็ตั้งใจเรียนและรู้สึกซาบซึ้งที่ได้รับโอกาสนี้ “วันหนึ่งขณะที่ฉันอยู่บ้าน คุณครูเดินเข้ามาในหมู่บ้านเรา เพื่อบอกเด็กทุกคนว่าจะมีการสอนหนังสือทุกวันอาทิตย์ โดยจะสอนภาษามอญ ไทย และอังกฤษ ฉันถามแม่ว่า จะขอไปเรียนวันอาทิตย์ได้ไหม เพราะเป็นวันหยุด แม่ก็ตอบว่าได้ วันหนึ่งฉันอยากเป็นแม่ค้าขายผัก ถ้าฉันพูดภาษาไทยได้และคิดเลขได้ ฉันจะสามารถขายผักได้” น้อยกล่าว

หากไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาภาคบังคับที่ไม่เสียเงินและมีคุณภาพ แรงงานเด็กก็จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ไม่มีโอกาสในการทำงานที่ดี พวกเขาจะไม่สามารถนำครอบครัวเขาให้หลุดพ้นจากความยากจน ไม่สามารถเป็นผู้ใหญ่ที่จะนำลูกๆของเขาให้มีชีวิตที่ดีขึ้น และไม่สามารถทำคุณประโยชน์ในการพัฒนาประเทศชาติของเขา

ความหวังของน้อยที่จะใช้ความรู้ที่เพิ่งเรียนมาในการพูดภาษาไทยและการคิดเลข เพื่อเริ่มธุรกิจส่วนตัวในการขายผัก อาจดูว่าเป็นเป้าหมายเล็กน้อย แต่ก็เป็นตัวอย่างที่ชี้ให้เห็นว่าการศึกษามีความสำคัญช่วยให้เด็กเห็นโอกาสในอนาคตของเขาที่จะช่วยให้เขาหลุดพ้นจากความยากจน ที่พวกเขาตกอยู่หลายชั่วคน

ในวันต่อต้านการใช้แรงงานเด็กปี 2551 นี้ ขอให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องเห็นพ้องต้องกันว่าการศึกษามีความสำคัญมากในการยุติปัญหาแรงงานเด็ก และจะช่วยเป็นพิเศษกับกลุ่มเด็กที่ไม่ได้รับการศึกษาและเด็กยากจน ที่จำต้องทำงานเพื่อความอยู่รอดของตนเอง

วันต่อต้านการใช้แรงงานเด็กโลก เริ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2543 เพื่อเป็นการรำลึกการรองรับอนุสัญญาว่าด้วยการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้ายปี ค.ศ. 1999 ฉบับที่ 182 ในปีนี้ มีกิจกรรมต่างๆ ในหลายประเทศในทวีปเอเชียและแปซิฟิก ส่วนในประเทศไทยมีกิจกรรมจัดขึ้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย โดยจะเน้นประเด็นแรงงานเด็กต่างด้าวในประเทศไทย